

СТИЛІСТИЧНІ СТУДІЇ ПРОФЕСОРА С. І. ДОРОШЕНКА

У статті систематизовано й описано праці С. І. Дорошенка в галузі лінгвостилістики, акцентовано увагу на методах і прийомах мовознавця, використовуваних у процесі розгляду стилістичних засобів мови в практиці викладання стилістики; висвітлено змістове наповнення посібника «Грамматична стилістика української мови» (1985); здійснено аналіз статей, присвячених проблемам функціонування граматичних засобів мови в різностильових текстах. Розкрито шляхи творення образності мовлення, схарактеризовано стилістичні засоби зображення мовної характеристики персонажів, широту наукових пошуків, багатство представленого лінгвостилістичного матеріалу в наукових працях ученого.

Ключові слова: С. І. Дорошенко, лінгвостилістика, граматична стилістика, стилі сучасної української літературної мови, стилістичні явища, стилістичні функції граматичних одиниць.

Cheremska O., Khodarieva I. Stylistic Studies of Professor S. I. Doroshenko. This article is dedicated to the 100th anniversary of the outstanding Ukrainian linguist, Professor Serhiy Ivanovych Doroshenko, whose works occupy an important place in modern Ukrainian linguistics. The study of the heritage of famous Ukrainian linguists, in particular of the 20th century, is undoubtedly important and relevant, since modern linguistics is based on many previous scientific achievements. The purpose of this article is to analyze the works of S. I. Doroshenko in the field of linguistic stylistics and linguistic didactics, on the problems of the functioning of grammatical means in texts of various styles.

The main tasks of our publication are to reveal the breadth of scientific research, the wealth of linguistic and stylistic material presented in the scientific works of the scientist, to emphasize the methods and techniques used by S. I. Doroshenko in the process of considering the stylistic means of language in the practice of teaching stylistics, and to show the importance of such approaches for their time and their relevance to the current stage of the Ukrainian linguistics development.

The article systematizes and describes S. I. Doroshenko's scientific heritage of S. I. Doroshenko in the field of grammatical stylistics with a focus on a certain historical aspect and the achievements of Ukrainian researchers within the analyzed issues. The attention focuses on a wide range of scientific-theoretical and scientific-methodological problems that have become the object of the scientist's interests. The contents of the manual «Grammatic Stylistics of the Ukrainian Language» (1985) – the first thorough textbook edition, which aimed to acquaint students to master

expressive means of Ukrainian morphology and syntax, as well as to clarify the stylistic functions of such language units in texts of various styles – are highlighted.

In conclusion, it is noted that the systematicity and ingenuity of the presentation, the persuasiveness of the arguments, the wealth of illustrative material, the logically motivated and balanced conclusions, always supported by the clarity of intonation and the expressiveness of the statement, are characteristic features of Professor Serhiy Ivanovych Doroshenko language portrait.

Keywords: *S. I. Doroshenko, linguistic stylistics, grammatical stylistics, styles of modern Ukrainian literary language, stylistic phenomena, stylistic functions of grammatical units.*

Вступ

Стилістичні студії Сергія Івановича Дорошенка припадають на другу половину ХХ ст. Цю добу визначають як період становлення стилістики – окремої наукової галузі та повноправного й повноцінного навчального курсу. До цього часу стилістичні явища здебільшого розглядали в складі наукових студій інших галузей мовознавства (праці О. Білецького, Л. Булаховського, М. Гладкого, І. Завадовського, О. Курило, О. Синявського, С. Смеречинського, М. Сулими, Б. Ткаченка) (Черемська, 2019, 2022). Характеризуючи важливість стилістичних досліджень, В. Ващенко зауважував, що «праці, далекі від стилістичного спрямування, суто граматичні, також не можуть обійти стилістичних явищ... Можна вказати на визнану вже необхідність враховувати стилістичні властивості мови при формулюванні закономірностей орфографії і пунктуації» (Ващенко, 1958: 5).

Отож початок вивчення мовостилію як певної структурної цілісності С. Єрмоленко цілком обґрунтовано відносить до періоду 50–60-х рр. ХХ ст. Наприкінці 50-х видано монографічні дослідження Л. Скрипник «Особливості мови і стилю української радянської художньої-історичної прози» (1958) та В. Ващенка «Стилістичні явища в українській мові» для студентів філологічних факультетів (1958). Останнє, зокрема, стало спробою створити систематичний курс стилістики. Коментуючи стилістичні явища та з'ясовуючи їхні генетичні основи, В. Ващенко зауважує, що цю працю не можна розглядати інакше, «як перший ступінь до дійсно наукового з'ясування тонких і важливих деталей нашого мовлення» (Ващенко, 1958: 8).

Згодом розпочинається розмежування загальної (теоретичної) та практичної стилістики: виходить у світ академічне видання

зі стилістики української мови (Д. Баранник, І. Білодід, В. Ващенко, С. Єрмоленко, Г. Їжакевич, В. Коптілов, А. Лагутіна, В. Перебийніс, Л. Скрипник, М. Пилинський), з'являються фундаментальні наукові праці, підручники і навчальні посібники для закладів вищої освіти (автори – Д. Баранник, В. Ващенко, С. Дорошенко, П. Дудик, С. Єрмоленко, Г. Їжакевич, А. Коваль, Л. Мацько, та ін.); активно друкують наукові студії, які презентують різнорівневі стилістичні дослідження (праці Д. Баранника, І. Білодіда, В. Ващенка, П. Дудика, С. Єрмоленко, М. Жовтобрюха, А. Поповського, Л. Пустовіт, Н. Сологуб, В. Чабаненка та ін.), навчальні, навчально-методичні посібники й збірники вправ (Н. Бабич, С. Дорошенко, В. Дроздовський, А. Коваль та ін.), довідкові видання, словники-показчики, хрестоматії (В. Ващенко, Г. Колесник, К. Ленець, А. Марахова, М. Пилинський) тощо.

У 1960–1962 рр. вийшли друком посібники А. Коваль «Практична стилістика української мови. Вип. 1. Використання лексичних і фразеологічних засобів мови» та «Практична стилістика української мови (Курс лекцій для слухачів відділу газетних працівників)», що містили теоретичні відомості й стилістичні вправи. Ці студії заклали підґрунтя до видання підручника «Практична стилістика сучасної української мови», який актуалізує переважання функційно-стильового підходу до вивчення стилістики над мовно-рівневим. Доповнює його книга «Культура української мови» (1966) із роздумами про функціонування термінів, іншомовних і професійних слів, застарілих і діалектних слів, жаргону, просторіччя, граматичних засобів української мови.

Отож 60–70 рр. ХХ ст. прикметні системними дослідженнями стилістики української мови: «Нариси з загальної стилістики сучасної української мови» І. Чередниченка (1962), «Практична стилістика української мови» Т. Ярмоленко (1962), «Практична стилістика української літературної мови. Лексика і фразеологія» (1968), «Практична стилістика української літературної мови. Синтаксис. Лекції і практичні завдання» (1965) І. Ощипко, «Мовностилістичний аналіз художнього твору» (1968) В. Дроздовського, «Стилістика речення в українській мові» (1968) та «Стилістична морфологія української мови» (1970) В. Ващенка.

Упродовж 1969–1973 рр. виходить п'ятитомне видання «Сучасна українська літературна мова» (за загальною редакцією І. Білодіда),

один із томів якого – «Стилістика» (автори – І. Білодід, Д. Баранник, В. Ващенко, С. Єрмоленко, Г. Їжакевич, В. Коптілов, А. Лагутіна, В. Перебийніс, М. Пилинський) подає всеохопний опис стилістичних засобів української літературної мови з глибоким теоретичним осмисленням матеріалу, презентує основи стилістичного аналізу на лексичному, фразеологічному, фонетичному, морфологічному, словотвірному й синтаксичному рівнях із урахуванням специфіки функціонування основних категорій мови і мовлення в художньо-белетристичному, науковому, публіцистичному та офіційно-діловому стилях української літературної мови (Сучасна українська літературна мова. Стилістика, 1973: 3).

Методи дослідження

У пропонованому дослідженні з метою увиразнення значущості наукової спадщини професора С. І. Дорошенка використано методи, які ґрунтуються на уявленнях про системність мови та взаємодію інтралінгвальних і екстралінгвальних чинників, що забезпечило належну повноту створення мовного портрета Ученого-лінгвіста, узагальнення його внеску у вітчизняне мовознавство. Застосовано низку загальнонаукових та лінгвістичних методів наукового пошуку, зокрема: метод історіографічного аналізу й синтезу (для вивчення наукової спадщини С. І. Дорошенка в царині граматичної стилістики, а також з метою резюмування здобутків українських дослідників у межах аналізованої проблематики та з фокусуванням на визначений історичний відтинок); описовий метод (з метою надання загальної характеристики зібраного ілюстративного матеріалу); зіставний метод (для порівняння теоретичних позицій науковців у галузі сучасної української стилістики); інтерпретаційний метод та метод дискурсивного аналізу використано для розгляду наукового дослідницького тексту.

Виклад основного матеріалу

Для сучасної лінгвістики актуальними є праці з поетичної та граматичної стилістики, присвячені виявленню стилістичного компонента в семантиці синтаксичних і морфологічних одиниць. Питанням теорії та практики поетичного синтаксису присвячені наукові студії Д. Баранника, П. Дудика, І. Вихованця, С. Єрмоленко, Н. Дзюбишиної-Мельник, А. Загнітка, В. Кононенка, В. Чабаненка. Професор

С. Дорошенко залишив нам свій багатий ужинок у цій галузі мовознавства, як науково-теоретичний (Дорошенко, 1952; 1955; 1976; 1982; 2006; 2007; 2009; 2009 а; 2009 с; 2009 d; 2011; 2012), так і науково-методичний (Дорошенко, 1965; 1967; 1969; 1971; 1985; 2009 б).

Важко сказати, який саме напрям досліджень у галузі стилістики переважає. Однак знаємо, що від започаткування курсу «Стилістики української мови» студенти педагогічних факультетів педінститутів навчалися, зокрема, і за посібником для студентів-заочників молодого науковця «Практикум з курсу стилістики української мови» (1967). А відома широкому науковому загалу «Грамматична стилістика української мови» для позакласної роботи з учнями (1985) С. Дорошенка, яка вражає доступністю і довершеністю викладу та майстерністю стилю, і сьогодні є важливою для педагогів і викладачів у розкритті стилістичних особливостей тексту.

Стилістика як об'єкт наукових студій увійшла до наукового засягання С. Дорошенка в перші роки викладання в Сумському педінституті. За спогадами вченого, кореспонденти районної газети звернулися з проханням друкувати в обласній газеті аналітичні огляди стилю та правопису матеріалів районних газет. «Кілька років, – згадує Сергій Іванович, – я друкував статті на тему «Мова і стиль районної газети»... Це й визначило потяг до культури мови і стилістики» (Беляєва, 2014: 28). Згодом у видавництві «Радянська школа» з'явилися друком програми для філологічних факультетів педінститутів «Стилістика української мови» (1965, 1971).

Викладаючи стилістику, проф. С. Дорошенко надавав курсу практичного спрямування. Такий підхід був зумовлений розумінням, що теоретичні засади стилістики студенти засвоюють легко, однак більш важливим для викладача є завдання «виробити в студентів стильове і стилістичне відчуття сказаного чи написаного й уміння оформити текст відповідно до мети і завдань його створення» (Беляєва, 2014: 30). Учений був переконаний, що осягнення стилістики можливе лише на власному досвіді. На основі ґрунтовного аналізу на практичних заняттях різножанрових текстів, написаних студентами самостійно, у них формувалося відчуття індивідуального стилю. Це практичне спрямування курсу поглиблювалося залученням тематичних уривків текстів майстрів слова із використанням відповідних до жанру твору лексичних засобів та індивідуально-авторських

стилістичних прийомів. За доцільне вчений вважав застосовувати стилістичний експеримент на зразок: аудиторії пропонувалося замінити окремі слова синонімічними варіантами й з'ясувати, чи така заміна впливає на збереження стилістичної тональності тексту (прикладом, чи стилістичне наповнення тексту П. Тичини «Я єсть народ...» припускає заміну дієслівної зв'язки *єсть* на *є*). У процесі комунікації з викладачем студенти доходили висновку, що вживання архаїзму *єсть* є стилістично виправданим, оскільки використовується для передання урочистості, дієслівна форма *є* не має в собі такого стилістичного навантаження. Саме розмова, діалог з аудиторією, на думку проф. С. Дорошенка, активізує на лекції думку і студента, і викладача, сприяє осмисленню матеріалу.

Таке спрямування характерне для посібника «Граматична стилістика української мови» (1985). Видання містить основні відомості про стилістичні засоби сучасної української літературної мови, а навчальний матеріал подано за такими розділами: «Вступ», «Стилістичні засоби словотвору», «Стилістичні засоби морфології», «Синтаксична стилістика», «Стилістика простого речення», «Стилістика складного речення», «Стилістичні особливості синтаксичного цілого». Це давало змогу вчителю, з одного боку, розширити діапазон завдань, передбачених основним підручником, а з іншого – урізноманітнити навчальний матеріал для уроків з розвитку мовлення в 9–10 класах, а також для роботи з тими учнями, які вивчають українську мову поглиблено на факультативних заняттях.

С. Дорошенко послідовно розкриває сутність творчого підходу до учня: як саме маємо прищеплювати переконання, що мова – народне добро, найважливіший засіб комунікації, передавання думок, досвіду, культурного розвитку, вираження почуттів, емоцій. «Мова – життя духовного основа» – так названо перший параграф посібника і таким є лейтмотив видання. Учений висловлює концептуальну й актуальну на сьогодні думку про те, що, оскільки мова з'єднує покоління в єдине ціле – народ, то формування високої культури мовлення, у якій відображаються якість і чіткість мислення, є основним завданням учителя. Цього вміння досягають засвоєнням усього арсеналу мовних засобів – слів, фразеологізмів, різних за будовою структур: словосполучень і речень (Дорошенко, 1985: 4)

Окреслюючи широке коло питань, які розв'язує грамати́ка як наука, С. І. Дорошенко зазначає, що вона розкриває механізм зміни слів і поєднання їх у речення, але не дає жодних рекомендацій щодо того, де, у яких життєвих ситуаціях слід користуватися тими чи тими мовними одиницями; які слова, фразеологізми, речення є більш до- речними, наприклад, у викладі наукових доведень, а які – у публі- цистичному виступі чи офіційному документі. І саме грамати́чна стилістика окреслює напрями в опрацюванні стилістичних ознак грамати́ки – з'ясування виразових, емоційно-експресивних мож- ливостей морфологічних і синтаксичних засобів, їхньої належності до певної сфери мовленнєвої діяльності людей, а також визначення стилістичної ролі, яку виконують мовні одиниці в різних функціо- нальних стилях.

Зважаючи на те, що кожна ділянка суспільного життя потребує неоднакових засобів мовлення, мовознавець визначає завдання гра- матичної стилістики: розкрити, які саме засоби морфології та син- таксису слід використовувати в різних ситуаціях мовлення і які з них найбільш доцільно вживати для реалізації задуму, для розкриття теми розмови (Дорошенко, 1985: 9). Такий підхід зумовлює визна- чення двох напрямів опрацювання стилістичних ознак грамати́ки на факультативних заняттях з української мови – 1) ознайомлення з виразовими засобами морфології та синтаксису української мови, а також з'ясування стилістичної функції таких мовних одиниць у різ- ностильових текстах; 2) набуття практичних навичок у використанні засобів грамати́чної стилістики в певних ситуаціях мовлення.

Особливе значення в стилістичному оформленні твору, на думку С. І. Дорошенка, має текст, який є літературно опрацьованим пись- мовим чи усним повідомленням, що складається з ланцюга речень- висловлювань, поєднаних в єдине ціле задумом, ідеєю, та має ознаки певного стилю. Стилістично досконалим учений вважає текст лише за умови відповідності його задуму, ідеї твору, а введення іншости- льових одиниць без достатньої мотивації, або надмірне їх викори- стання – порушенням стилю, стилістичним огріхом. Текст визначає стилістичну спрямовність твору і саме в тексті виявляються стилі- стичні неточності, невмотивоване використання слів.

Учений акцентує на тому, що стилістичної забарвленості текст набуває не лише завдяки мовним одиницям, що мають стилістичні

відтінки, а й за допомогою різних прийомів, які сприймаються як стилістичні виразово-зображувальні засоби (повтори, однотипний початок речень, типи речень, риторичні питання) (Дорошенко, 1985: 20).

Засобами стилістичного оформлення тексту є і різні за структурою речення. Зокрема, зазначає С. І. Дорошенко, непоширені, а також односкладні речення, здатні надавати викладу динамічності, як-от у поемі М. Бажана «Данило Галицький»: **Мовчало військо. Гул зростає. Ще мить – і Дрогичинська битва загриміла. Хропіння коней. Вигук. Гуп копит** (виділення – С. І. Дорошенка). На думку вченого, майстерність художника слова виявляється в тому, як він «уміє використовувати мовні засоби для відтворення відповідного задуму» (Дорошенко, 1985: 21).

Професор Дорошенко майстерно розкриває стилістичні властивості засобів українського словотвору, описуючи стилістичні функції суфіксів, стилістичні властивості префіксації, стилістичні можливості безафікських утворень, стилістичні функції словоскладання і основокладання, стилістичні функції субстантивованих слів, а також характеризує словотворчі засоби української мови у зіставному аспекті. Науковець констатує, що такі мовні засоби, як суфікси, не лише утворюють слово, а й надають йому нового стилістичного відтінку (зменшеності, пестливості, згрубілості, збільшеної міри якості тощо): суфікси суб'єктивної оцінки *-ичк-* (*водичка*), *-оньк-* (*сестронька*), *-еньк-* (*маленька*), *-есеньк-* (*дрібнесенька*), що мають зменшено-пестливе значення та *-иц-* (*свекрушище*), *-енн-* (*силенний*) на означення збільшеності, згрубілості, широко використовуються в іменниках, прикметниках, прислівниках, вживаються переважно в розмовному мовленні, художній літературі та в народній творчості (Дорошенко, 1985: 24).

Суфікси суб'єктивної оцінки *-н-* (*брехня*), *-ан-* (*політикан*) та суфікси книжного походження *-цтв-* (*керівництво*), *-ість* (*ефективність*) властиві й публіцистичному стилю мовлення. Правомірність використання таких мовних засобів, наголошує мовознавець, можна пояснити тим, що жанри публіцистики припускають введення мовних елементів експресивного характеру. А от використання суфіксів *-анн-*, *-енн-*, що називають дієслівну ознаку абстрактного узагальнювального значення, (*проводити – проведення, виникати – виникання* і под.), у художньому чи публіцистичному стилі небажане, оскільки

вони, на думку С. Дорошенка, «засушують» жвавість і образність викладу». Натомість уживання їх у науковому стилі є доречним і виправданим (Дорошенко, 1985: 27).

Розглядаючи стилістичні особливості префіксації, професор С. І. Дорошенко наголошує, що основна роль префіксів – створювати нові слова. За твердженням ученого, найбільшою поширеністю відзначаються префіксальні творення дієслів, внаслідок чого дієслово максимально влучно і виразно передає зміст дії, наприклад: *іти – дійти, підійти, відійти; бігти – добігти, підбігти, забігти*. При цьому кожне зі слів префіксального творення передає інший відтінок дії. Досить часто цю властивість використовують майстри художнього слова у своїх творах, а вдало дібрані дієслова стають компонентами влучних метафор для змалювання картин природи: *Страшенне дуб'я гордо повиганяло свої голови вгору, широко розпросторило гілки на всі боки; гілка бугилова та широколисті лопухи примостилися коло їх у холодочку – розкошують* (Панас Мирний). Завдяки префіксам, вдало дібрані дієслова передають найтонші відтінки дії: примоститися – знайти непоказне місце для розташування, розпросторити – надто широко розвести гілля тощо (Дорошенко, 1985: 29).

Властивість префіксів чітко передавати лексичне значення всього слова, антонімічні, синонімічні значення часто використовують майстри слова у своїх художніх творах: протиставлення *недо- / пере-* (*Недошивко – Перешивко*), зіставлення *по- / за-* (*покликати – закликати*), *на- / зі-* (*нарвати – зірвати*), *на- / за-* (*насушити – засушити*), *ви- / о-* (*вибирати – обирати*). Як приклади, С. І. Дорошенко наводить контексти з творів Т. Шевченка, П. Тичини, Остапа Вишні, Г. Тютюнника, М. Нагнибіді, А. Головка та інших митців. Окремі з наведених префіксів припускають взаємозаміну (як префікси *по- / за-*), що урізноманітнює виклад, деякі мають значеннєві відтінки різної інтенсивності і не завжди можуть бути взаємозамінними (як префікси *ви- / о-, на- / за-*).

Стилістично закріпленими (переважно за розмовним мовленням) є також дієслова з префіксами *пона-* (*понасходитись*), *попри-* (*попривозити*), *пороз-* (*порозростатись*), *попо-* (*попомучитись, попоходити*); прикметники і прислівники з префіксами *пре-* (*прегарний, пречудовий, швидко-прешвидко*). У науковому, офіційно-діловому стилях такі форми не використовуються.

Стилістичні можливості безафіксних утворень в українській мові С. І. Дорошенко вважає особливо активними, оскільки окремі групи слів такого творення закріплені за певними сферами мовлення, а отже, мають відповідне стилістичне забарвлення, наприклад: *ранок – рань, юність – юнь, широта – шир, висота – вись* та ін. Серед них можуть бути мовні одиниці типово розмовного характеру (*рань, ляк, присмерк* і под.), що в науковому та офіційно-діловому стилі є недоречними, а також ті, що набули ознак поетичності (*юнь, синь, блакить* і под.).

Спосіб поєднання кількох слів в одне складне з метою надання новому слову експресивності, посилення, підкреслення дії чи ознаки – поширений у художній літературі і розмовному мовленні прийом. За словами С. І. Дорошенка, це може бути повтор того самого слова (*тихо-тихо – дуже тихо, далеко-далеко – надто далеко*), повторення дієслів (*снилось-говорилось*), позначення відтінків кольору (*білосніжний, темно-зелений*), вираження негативної оцінки людини (*білоручка, пустомеля, самохвал* і под.). Значна кількість поетичних неологізмів – це саме складні слова (*ясночолоий, сідоглавий, яблунець-вітно, березолистий* та ін.). Використання різнотипного поєднання основ слів властиве також і науковому, публіцистичному та офіційно-діловому мовленню, оскільки значна кількість термінологічних одиниць утворена саме в такий спосіб, наприклад: *водомір, лісовод, восьмикутник, морозостійкий, металозварювальний, хіміко-біологічний* тощо (Дорошенко, 1985: 40).

Як досвідчений синтаксист і глибокий знавець стилістики, Сергій Іванович досліджує стилістичні особливості словосполучення (синтаксичного та фразеологічного), речення (простого та складного), а також синтаксичного цілого. Зокрема розглядає здатність синтаксичних словосполучень вступати в синонімічні зв'язки, характеризуючи відмінності керування при синонімічних словах, звертає увагу на варіанти словосполучень із синонімічними прийменниками. Характеризуючи стилістичні особливості простого та складного речення, учений указує на роль різних типів простого речення в конструюванні тексту, особливості вживання односкладних і двоскладних речень, стилістичне використання неповних речень, стилістичну виправданість способів вираження головних членів речення, різні типи складних речень у стилях мовлення, стилістичні функції сполучників

і сполучних слів, надфразні єдності як синтаксично-стилістичні одиниці літературного мовлення тощо.

Підсумовуючи аналіз праці, можемо констатувати, що навчальний посібник «Граматична стилістика» (1985) – перше ґрунтовне видання на допомогу вчителів, яке мало на меті ознайомити учнів із виразовими засобами морфології та синтаксису української мови, а також з'ясувати стилістичні функції таких мовних одиниць у різностильових текстах. Уважаємо, що значний обсяг матеріалу для практичного опрацювання сприяв формуванню навичок осмисленого й доцільного використання засобів граматичної стилістики для реалізації задуму, розкриття теми розмови в певних ситуаціях мовлення.

Глибоке науково-теоретичне обґрунтування проблем стилістики нерозривно пов'язане з основним напрямом досліджень ученого – вивченням безсполучникових складних речень у сучасній українській мові. Тут маємо низку статей, що розкривають стилістичні особливості безсполучникових речень у художньому, публіцистичному та розмовному стилях мови: «Безсполучникові складні речення в системі синтаксичних синонімів» (1978), «Безсполучникові складні речення в стилях мови» (1982), «Функціонування безсполучникових складних речень у художньому стилі» (2007), «Безсполучникові складні речення в ролі заголовків газетних статей» (2011), «До питання про розмовний характер складних безсполучникових речень в сучасній українській мові» (2012).

Варто зауважити, що синтаксичний рівень мови охоплює складні за структурою і важливі за комунікативними, естетичними та ідіостилістичними властивостями мовні одиниці, які виражають стилістичне явище «завдяки своїм внутрішнім формально-семантичним відношенням» (Кононенко, 1975: 28). Праці професора С. І. Дорошенка демонструють уміння вдумливого підходу до авторського тексту крізь призму граматичної стилістики. Так, у статті «Безсполучникові складні речення в системі синтаксичних синонімів» поставлено за мету розкрити як безсполучникові складні речення, «позначені специфічним змістом, оригінальною формою і своєрідним стилістичним забарвленням» (Дорошенко, 2009а: 171) вступають у синонімічні зв'язки з іншими складними конструкціями, зокрема складнопідрядними і складносурядними реченнями. З огляду на здатність цих структур виражати різні семантичні та стилістичні відтінки, учений

систематизує їх, розподіляючи розглядувані синтаксичні синоніми на семантичні, стилістичні та семантико-стилістичні. Із залученням яскравих прикладів художніх текстів послідовно доводить, що дво- і багатоконпонентні безсполучникові утворення із значенням одночасності дій, фактів, явищ, будучи семантично близькими зі складносурядними реченнями з повторювальними перед кожною частиною єднальними сполучниками, мають властивість виражати відмінні смислові відтінки. Перші, зокрема зі значенням одночасності, об'єднують перелічувані деталі в одне ціле без виділення явищ чи дій кожної складової частини. Така структурна й семантична своєрідність, зауважує дослідник, зробила їх активними стилістичними одиницями в художніх описах, що сприяє створенню ефекту нерозривності компонентів описуваних подій чи явищ, як-от у М. Рильського: *Автомобілі бігли по мосту: сміялись люди, цокотіли коні*. Складносурядні речення з повторюваними при кожному предикативному компонентів єднальними сполучниками, за спостереженнями науковця, навпаки фокусують увагу на чомусь одному: на особах, предметах чи станах (*І добре синові: в нього є мати, і добре матері: в неї є син* (А. Малишко)). Повторювані сполучники тут відіграють акцентну роль, наголошуючи на рівноцінності явищ. Такі конструкції, на думку вченого, доречні при характеристиці внутрішнього стану героїв, явищ чи подій (Дорошенко, 2009а: 171–172).

Проаналізувавши синонімію безсполучникових складних конструкцій та складносурядних речень із різними сполучниками, мовознавець доходить висновку про належність безсполучникових складних речень до активних стилістичних засобів української мови: відсутність сполучників, подовжена пауза між складовими частинами, зокрема в тих, які мають протиставні, причинно-наслідкові, умовно-наслідкові й пояснювальні значення, специфічна для кожного виду інтонація – надають їм експресивного відтінку. Останні, з огляду на емоційну маркованість, є конструкціями розмовного і народно-поетичного мовлення, яке використовує і художня література. Досить ввести в таке речення сполучник, зауважує вчений, як втрачається динаміка і жвавість викладу та цілком правомірно стверджує: виразність, афористичність цих типів конструкцій використовує публіцистика, вживаючи їх у ролі заголовків статей, кореспонденцій: *Нова програма – нові завдання* (Дорошенко, 2009а: 173).

Останню тезу мовознавець розкриває глибше у статті «Безполучникові складні речення в ролі заголовків газетних статей». Учений наголошує на важливій стилістично-прагматичній функції газетних заголовків: мінімумом мовного матеріалу передати максимум змісту, що дає змогу читачеві одержати значну за обсягом інформацію і скласти загальне враження про надруковані матеріали.

Важливим є спостереження дослідника про те, що започатковане в середині ХХ ст. використання речень з відношенням предикативних частин номінативна + еліптична активізувалося, про що свідчить підібраний ілюстративний ряд: *Харківщина аграрна: цифри і факти*; *«Трудова Україна»: друге дихання*; *Приїзд прем'єра в Харків: висновки і перспективи*. Цілком логічним є твердження, що номінативний компонент почасти виконує в таких реченнях функцію «зачинателя» багатокomпонентної структури. Автор статті відзначає той факт, що в останні десятиліття вони набули активного використання не тільки як газетні заголовки, а й як назви публікацій у наукових часописах: *Сковорода та Україна: варіації на тему Дмитра Чижевського*; *Шевченко: пошуки інтертексту* (Дорошенко, 2011: 323).

Наукові спостереження дослідника узагальнено в статті, присвяченій використанню безполучникових речень у різних стилях мови. С. І. Дорошенко виявив стійку тенденцію: у розмовному, художньому і публіцистичному стилях представлена вся різноманітність безполучникових складних утворень, а в науковому і офіційно-діловому – функціонують лише окремі з них.

Така тенденція, на думку дослідника, зумовлена своєрідною будовою предикативних частин і специфічним використанням дієслівних форм у ролі головного члена. До синтаксичних структур з обмеженим вживанням у стилях мови вчений відносить такі, у яких стрижневу основу структури всього речення визначає слово препозитивної частини – предикат своєрідного лексичного наповнення із значенням вираження дії, що підводить до сприймання інформації, висловленої у постпозитивному компоненті («*Прислухайся: в ній безліч шелестів*» (Л. Дмитерко)); конструкції умовно-наслідкової семантики, головний член зумовлюючої частини яких виражений формою наказового способу, а зумовленої – дієсловом дійсного способу («*Послухай Корнія – він тобі наплачеться*» (А. Головка)); безполучникові утворення умовно-наслідкової семантики з інфінітивом: «*Силою колодязь*

копати – води не пити» (приказка); безсполучникові складні речення, специфічною структурною прикметою яких є наявність заперечення у постпозитивному компоненті: *«Спробував відчинити дверцята – не відчиняються (: замело!)»* (О. Гончар) (Дорошенко, 1982: 78).

І хоч наведеним реченням властивий уснорозмовний характер, перенесення таких конструкцій у твори художньої літератури і в деякі газетні жанри, як зауважує вчений, збагатило художній і публіцистичний стилі новим стилістичним прийомом, а писемну форму мови – своєрідною структурою. Цей різновид безсполучникових речень сприймається як елемент експресивного синтаксису, як один із стилістичних засобів динамічного відтворення подій.

Окрім складних синтаксичних структур, учений привертає увагу до синтаксичних одиниць, притаманних стилям мови, серед яких виокремлює одиничні дієприслівники та дієприслівникові звороти, що можуть виконувати різні стилістичні функції залежно від смислового наповнення. Одиничні дієприслівники та дієприслівникові звороти стали предметом розгляду статей *«Функціонування дієприслівника в нормативно-правових актах»* (2006) та *«Одиничні дієприслівники і дієприслівникові звороти як елементи образної системи мови»* (2006). У цих статтях систематизовано відмінні види та різні стилістичні функції розглядуваних одиниць в офіційно-діловому й художньому стилях мови. Так, у законодавчих актах виявлено значне переважання вставних словосполучень над дієприслівниковими зворотами, відсутність одиничних дієприслівників у значенні прислівника чи в межах фразеологізму. Характерними для мови права відзначено дієприслівникові звороти, у яких дієприслівник трансформується у фінітну форму, однорідну з дієсловом-присудком, і ті, які перетворюються в складнопідрядні речення. Завданням перших – є виділити рекомендацію, яка посідає важливе місце у виконанні пропонуваного, а поєднання звороту з інфінітивом як головним членом речення виконує функцію конкретизації імперативності. У складі вставних словосполучень зауважено переважання дієприслівників *ураховуючи, включаючи, не виключаючи, не рахуючи, починаючи* зі значенням позитивного уточнення або ж необхідності вилучення, неврахування, виключення.

У художньому ж стилі, на відміну від офіційно-ділового, наукового та публіцистичного, як наголошує С. І. Дорошенко, проявляє

себе властивість дієприслівника сприяти створенню емоційного настрою, естетики зображення. Така його властивість, за спостереженнями дослідників, виявляється найяскравіше в реченнях з прямою мовою: дієприслівниковий зворот у словах автора характеризує стан героя в момент мовлення, дію того, хто запитує; стає виразним компонентом у змалюванні образів чи життєвих картин, оскільки «важко уявити замість цього звороту якийсь інший мовний засіб, який би так лаконічно, влучно й образно змалював настрій героїв» (Дорошенко, & Лисак, 2009: 168). Схарактеризовано образність одиничних дієприслівників у ролі прислівника, сформованих на основі зворотів фразеологізмів, крилатих висловів.

У працях Сергія Івановича знаходимо обґрунтування нових свіжих ідей: в останній статті, зокрема, запропоновано виділити з офіційно-ділового стилю мову права (розгляд мови нормативно-правових актів) в окремий функціонально-стильовий різновид української літературної мови на підставі правової норми і відповідної системної специфіки її мовних маніфестацій у межах конкретно зорієнтованого тексту. Учений також настійливо рекомендував виокремити дієприслівник як самостійну незмінну частину мови віддієслівного утворення, яка функціонує із значенням процесуальної обставини або виступає граматичним центром обставинного звороту чи вставного словосполучення та переконливо аргументував свою позицію (Дорошенко, 2009d: 38–39).

С. І. Дорошенко глибоко відчував сучасні тенденції розвитку мови, зокрема характерне для сучасного періоду зближення літературної мови з розмовним мовленням, здатне спричинювати зміни в мовній системі. Категорично застерігав від неправильної позиції державних інституцій пускати на самоплив цю проблему (Дорошенко, 2009b: 10). Вболіваючи за чистоту і красу рідного слова, щораз активніше порушував важливі питання культури мовлення, нерозривно пов'язані зі стилістикою.

Так, зауваживши в текстах ЗМІ неправомірну заміну усталеного в сучасній українській літературній мові сполучника *щоб* сполучником *аби* в публіцистичному, а подекуди й науковому стилі, мовознавець наполягав звертати увагу на основне функціонально-стильове призначення цих мовних одиниць. Сполучник *щоб* надає складнопідрядним реченням своєрідного значення мети, сполучник

аби – обмежувального значення реченням умови. З огляду на різні функції останній не може вживатися в офіційно-діловому, науковому та публіцистичному стилях. Невраховання їхньої специфіки, стверджує мовознавець, розхитує граматичні підвалини української мови. Учений закликає нас плекати мову, а не руйнувати, дбати про її усну й писемну форми (Дорошенко, 2009с: 42).

Висновки

Як переконуємося, довершені «стилістичні етюди» С. І. Дорошенка прищеплюють вдумливе ставлення до слова, учать виявляти та інтерпретувати стилістичні функції мовних одиниць, спонукають до творчості, відкривають наукові горизонти молодим ученим. Аналізуючи стилістичні праці професора Дорошенка, хочемо відзначити його неперевшений мовостиль, який проявляється в ясності думок та чіткості формулювань. Системність і дохідливість викладу, переконливість аргументів, багатство ілюстративного матеріалу, логічно вмотивовані та виважені висновки, завжди підкріплені інтонаційною чіткістю та виразністю висловлювання, – характерні риси мовного портрета Ученого-лінгвіста, які й сьогодні випромінює кожен рядок наукової спадщини цього талановитого дослідника скарбів рідної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Беляєва**, Т. В. (2014). *У мереживі життя: професор С. І. Дорошенко*. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди.
2. **Ващенко**, В. С. (1958). *Стилістичні явища в українській мові*. (Ч. 1). Харків: Вид-во Харк. ордена Трудового червоного прапора держ. ун-ту імені О. М. Горького.
3. **Єрмоленко**, С. Я. (1982). *Синтаксис і стилістична семантика*. Київ: Наук. думка.
4. **Дорошенко**, С. І. (2011). Безсполучникові складні речення в ролі заголовків газетних статей. *Незгасимий словосвіт: Збірник наукових праць на пошану професора В. С. Калашиника* (с. 319–325). Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
5. **Дорошенко**, С. І. (2009а). Безсполучникові складні речення в системі синтаксичних синонімів. *У Наукові простори* (с. 171–174). Харків: Новое слово.
6. **Дорошенко**, С. І. (1982) Безсполучникові складні речення в стилях мови. *Культура слова*, 23, 77–80.
7. **Дорошенко**, С. І. (1976). Взаємодія наукового стилю з іншими функціональними стилями української мови. *У Науково-технічний прогрес і мова* (с. 76–78). Київ: Наукова думка.
8. **Дорошенко**, С. І. (1985). *Граматична стилістика української мови*. Київ: Рад. школа.
9. **Дорошенко**, С. І. (2012). До питання про розмовний характер складних безсполучникових речень в сучасній українській мові. *Мова. Культура. Взаєморозуміння, II*, 152–159.
10. **Дорошенко**, С. І., & Лисак, Л. К. (2009). Функціонування дієприслівника в нормативно-правових актах. *У Наукові простори* (с. 163–168). Харків: Новое слово.
11. **Дорошенко**, С. І. (1955). *Мова і стиль*

районної газети *На допомогу редакторів*, 7, 37–41. 12. **Дорошенко**, С. І. (2006). Оди-ничні дієприслівники і дієприслівникові звороти як елементи образної системи мови. *Філологія*, 1, 20–25. 13. **Дорошенко**, С. І. (1967). *Практикум з курсу стилістики української мови*: Посібник для студентів-заочників педагогічних інститутів зі спеціальності «Українська мова і література». Київ: Рад. школа. 14. **Дорошенко**, С. І. (1969). Робота над стилістикою української мови в середній школі. *Матеріали наукової сесії, присвяченої 50-річчю Харківського державного педагогічного інституту* (с. 115–116). Харків: Вид-во Харк. ун-т. 15. **Дорошенко**, С. І. (1971). *Стилістика української мови*: Програма для філологічних факультетів педінститутів. Київ: Вища школа. 16. **Дорошенко**, С. І. (1965). *Стилістика української мови*: Програма для філологічних факультетів педінститутів. Київ: Рад. школа. 17. **Дорошенко**, С. І. (1952). Стиль і мова районної газети. *На допомогу редакторів*, 6, 29–31. 18. **Дорошенко**, С. І., (2009b) Мову треба плекати, а не руйнувати. У *Наукові простори* (с. 7–10). Харків: Новое слово. 19. **Дорошенко**, С. І. (2007) Функціонування безсполучникових складних речень у художньому стилі. У *Ритми сучасної філології (до 50-річчя професора Т. А. Космеди)* (с. 298–303). Львів: ПАІС. 20. **Дорошенко**, С. І. (2009с). Функціонування сполучників *щоб* і *аби* в складнопідрядних реченнях мети. У *Наукові простори* (с. 39–42). Харків: Новое слово. 21. **Дорошенко**, С. І. (2009d) До питання про граматичний статус дієприслівника. У *Наукові простори* (с. 36–39). Харків: Новое слово. 22. **Кононенко**, В. І. (1975) Проблеми стилістичного синтаксису. *Українська мова і література в школі*, 4, 25–36. 23. **Білодід**, І. К. (Ред.). (1973). *Сучасна українська літературна мова. Стилістика*. Київ: Наукова думка. 24. **Черемська**, О. (2019) Стилістичні студії мовознавців харківської філологічної школи 20–30 рр. XX ст. *Stylistyk, Tom: Pamięć i styl* (с. 375–394). Узято з <https://10.25167/Stylistyka28.2019.24>. 25. **Черемська**, О. С. (2022) Стилістична термінологія у працях мовознавців Харківської філологічної школи 20–30-х рр. XX ст. *Культура слова*, 97, 140–151.

REFERENCES

1. **Bieliaieva**, T. V. (2014). *U merezhyvi zhyttia: profesor S. I. Doroshenko [In the lace of life: Professor S. I. Doroshenko]*. Kharkiv: KhNPU imeni H. S. Skovorody [in Ukrainian]. 2. **Vashchenko**, V. S. (1958). *Stylistychni yavysycha v ukrainskii movi [Stylistic phenomena in the Ukrainian language]*. (Ch. 1). Kharkiv: Vyd-vo Khark. ordena Trudovoho chervonoho prapora derzh. un-tu imeni O. M. Horkoho [in Ukrainian]. 3. **Yermolenko**, S. Ya. (1982). *Syntaksys i stylistychna semantyka [Syntax and stylistic semantics]*. Kyiv: Nauk. Dumka [in Ukrainian]. 4. **Doroshenko**, S. I. (2011). Bezspoluchnykovi skladni rechennia v roli zaholovkiv hazetnykh statei [Complex sentences without conjunctions as headlines of newspaper articles]. *Nezghasymyi slovosvit: Zbirnyk naukovykh prats na poshanu profesora V. S. Kalashnyka – The inextinguishable realm of worlds: a collection of scientific papers in honor of Professor V. S. Kalashnyk* (pp. 319–325). Kharkiv: KhNU im. V. N. Karazina [in Ukrainian]. 5. **Doroshenko**, S. I. (2009 a). Bezspoluchnykovi skladni rechennia v systemi syntaksychnykh synonimiv [Conjunctive complex sentences in the system of syntactic synonyms]. In *Naukovi prostory – Scientific spaces* (pp. 171–174). Kharkiv: Nove slovo [in Ukrainian]. 6. **Doroshenko**, S. I. (1982) Bezspoluchnykovi skladni rechennia v styliakh movy [Conjunctive complex sentences in speech styles]. *Kultura slova – The culture of the word*, 23, 77–80 [in Ukrainian]. 7. **Doroshenko**, S. I. (1976). Vzaiemodiia naukovoho styliu

z inshymy funktsionalnymy styliamy ukraïnskoi movy [The interaction of the scientific style with other functional styles of the Ukrainian language]. In *Naukovo-tekhnichnyi prohres i mova* (pp. 76–78). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian]. 8. **Doroshenko**, S. I. (1985). *Hramatychna stylistyka ukraïnskoi movy* [Grammatical stylistics of the Ukrainian language]. Kyiv: Rad. shkola [in Ukrainian]. 9. **Doroshenko**, S. I. (2012). Do pytannia pro rozmovnyi kharakter skladnykh bezspoluchnykovykh rechen v suchasniï ukraïnskii movi [On the question of the colloquial nature of complex non-conjunctive sentences in the modern Ukrainian language]. In *Mova. Kultura. Vzaiemorozuminnia, II*, 152–159 [in Ukrainian]. 10. **Doroshenko**, S. I., & Lysak, L. K. (2009). Funktsionuvannia diiepryslivnyka v normatyvno-pravovykh aktakh [Functioning of the adverb in legal acts]. In *Naukovi prostory* (pp. 163–168). Kharkiv: Novoe slovo [in Ukrainian]. 11. **Doroshenko**, S. I. (1955). Mova i styl raionnoi hazety [Language and style of the district newspaper]. *Na dopomohu redaktorovi*, 7, 37–41 [in Ukrainian]. 12. **Doroshenko**, S. I. (2006). Odynychni diiepryslivnyky i diiepryslivnykovi zvoroty yak elementy obraznoi systemy movy [Singular adverbs and adverbial inflections as elements of the figurative system of language]. *Filolohiia*, 1, 20–25 [in Ukrainian]. 13. **Doroshenko**, S. I. (1967). *Praktykum z kursu stylistyky ukraïnskoi movy* [Workshop on the course of stylistics of the Ukrainian language]: Posibnyk dlia studentiv-zaochnykyv pedahohichnykh instytutiv zi spetsialnosti «Ukraïnska mova i literatura». Kyiv: Rad. shkola [in Ukrainian]. 14. **Doroshenko**, S. I. (1969). Robota nad stylistykoï ukraïnskoi movy v seredniï shkoli [Work on the stylistics of the Ukrainian language in secondary school]. *Materialy naukovi sesii, prysviachenoï 50-richchiu Kharkivskoho derzhavnogo pedahohichnogo instytutu – Materials of the scientific session dedicated to the 50th anniversary of the Kharkiv State Pedagogical Institute* (pp. 115–116). Kharkiv: Vyd-vo Khark. un-t [in Ukrainian]. 15. **Doroshenko**, S. I. (1965). *Stylistyka ukraïnskoi movy* [Stylistics of the Ukrainian language]: Prohrama dlia filolohichnykh fakultetiv pedinstytutiv. Kyiv: Rad. shkola. 16. **Doroshenko**, S. I. (1971). *Stylistyka ukraïnskoi movy* [Stylistics of the Ukrainian language]: Prohrama dlia filolohichnykh fakultetiv pedinstytutiv. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian]. 17. **Doroshenko**, S. I. (1952). Styl i mova raionnoi hazety [Style and language of the district newspaper]. *Na dopomohu redaktorovi*, 6, 29–31 [in Ukrainian]. 18. **Doroshenko**, S. I. (2009 b) Movu treba plekaty, a ne ruïnuvaty [Language should be nurtured, not destroyed]. In *Naukovi prostory* (pp. 7–10). Kharkiv: Novoe slovo [in Ukrainian]. 19. **Doroshenko**, S. I. (2007) Funktsionuvannia bezspoluchnykovykh skladnykh rechen u khudozhnomu styli [Functioning of non-conjunctive complex sentences in an artistic style]. In *Rytmy suchasnoi filolohii (do 50-richchia profesora T. A. Kosmedy) – Rhythms of modern philology (to the 50 th anniversary of Professor T. A. Kosmeda)* (pp. 298–303). Lviv: PAIS [in Ukrainian]. 20. **Doroshenko**, S. I. (2009 c). Funktsionuvannia spoluchnykyv *shchob* i *aby* v skladnopidriadnykh rechenniakh mety [Functioning of the conjunctions *so* and *so* in compound sentences of purpose]. In *Naukovi prostory* (pp. 39–42). Kharkiv: Novoe slovo [in Ukrainian]. 21. **Doroshenko**, S. I. (2009 d) Do pytannia pro hramatychnyi status diiepryslivnyka [To the question of the grammatical status of the adverb]. In *Naukovi prostory* (pp. 36–39). Kharkiv: Novoe slovo [in Ukrainian]. 22. **Kononenko**, V. I. (1975) Problemy stylistychnoho syntaksysu [Problems of stylistic syntax]. *Ukraïnska mova i literatura v shkoli – Ukrainian language and literature at school*, 4, 25–36 [in Ukrainian]. 23. **Bilodid**, I. K. (Red.). (1973). *Suchasna ukraïnska literaturna mova. Stylistyka* [Modern Ukrainian literary language. Stylistics]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian]. 24. **Cheremska**, O. (2019) Stylistychni studii movoznavstvï kharkivskoi filolohichnoi

shkoly 20 – 30 rr. XX st. [Stylistic studies of linguists of the Kharkiv Philological School in the 20 s and 30 s of the 20 th century]. *Stylistyk, Tom: Pamięć i styl* (pp. 375–394). Retrieved from <https://10.25167/Stylistyka28.2019.24>. [in Ukrainian]. 25. **Черемська, О. С.** (2022) Stylistyczna terminologia u praciakh movoznavtsiv Kharkivskoi filolohichnoi shkoly 20–30 rr. XX st. [Stylistic terminology in the works of linguists of the Kharkiv Philological School of the 20 s–30 s of the 20 th century]. *Kultura slova*, 97, 140–151 [in Ukrainian].

Черемська Ольга Степанівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця; просп. Науки, 9А, м. Харків, 61166, Україна.

E-mail: olha.cheremska@hneu.net

<https://orcid.org/0000-0002-3360-8421>

Cheremska Olga – Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Ukrainian Studies and Language Training of Foreign Citizens, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics; 9A Nauka Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine.

Ходарева Ірина Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця; просп. Науки, 9А, м. Харків, 61166, Україна.

E-mail: iryna.khodarieva@hneu.net

<https://orcid.org/0000-0002-6280-3429>

Khodarieva Iryna – Candidate of Philological Sciences (Ph.D.), Docent, Associate Professor at the Department of Ukrainian Studies and Language Training of Foreign Citizens, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics; 9A Nauka Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 31 березня 2024 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Черемська О. С., Ходарева І. М. Стилістичні студії професора С. І. Дорошенка. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2024. Вип. 60 (до 100-річчя від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Сергія Івановича Дорошенка). С. 35–53. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.05>

АРА: Черемська, О. С., Ходарева, І. М. (2024). Стилістичні студії професора С. І. Дорошенка. *Лінгвістичні дослідження*, 60 (до 100-річчя від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Сергія Івановича Дорошенка), 35–53. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.05>